

Reykjavík 31. ágúst 2021

Umsögn um mál nr. 141/2021, Virðing og reisin - drög að stefnu um heilbrigðisþjónustu við aldraða:

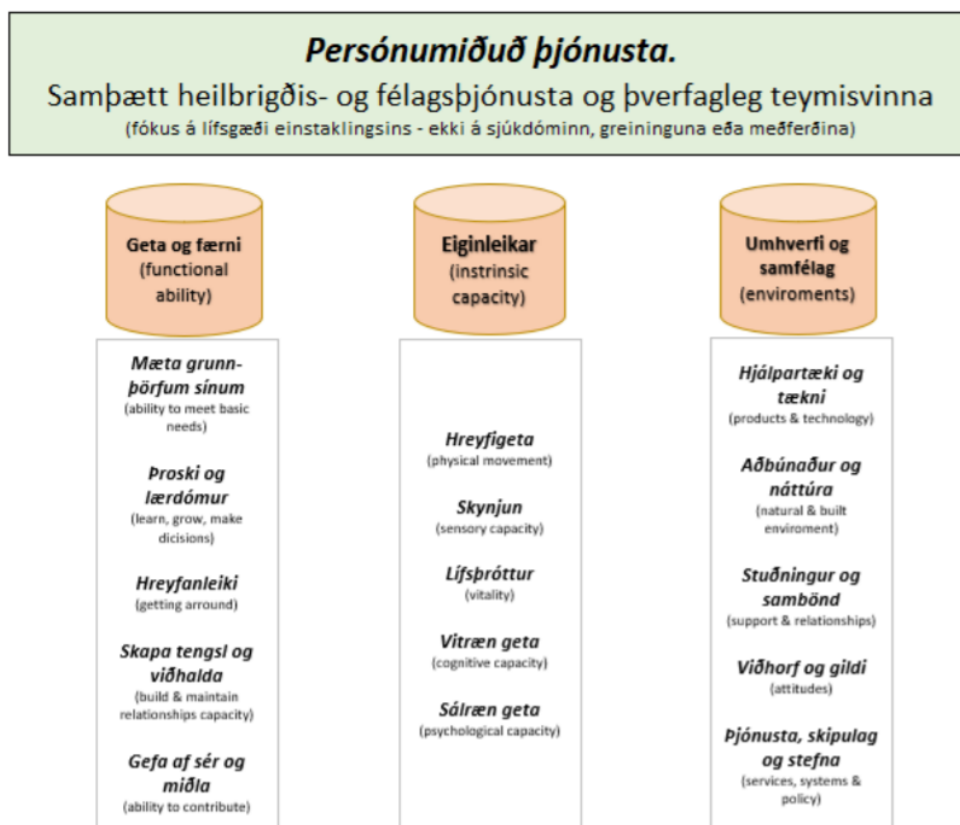
Farsæl öldrun - Þekkingarmiðstöð fagnar viðtæku samráði og samræmingu í drögunum við aðrar stefnur og aðgerðaáætlanir hér á landi ásamt alþjóðlegum samþykktum og aðgerðaáætlunum. Einkar ánægjulegt er að sjá tengingu við heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna og aðgerðaáætlun WHO um innleiðingu persónumiðaðrar þjónustu og að áherslur þeirrar hugmyndafræði séu í öndvegi. Tillögurnar eru mjög svo tímabærar fyrir íslenskt samfélag, fjölbreyttar, metnaðarfullar og mikilvægt leiðarljós til framtíðar bæði hvað varðar mörkun stefnu og framkvæmd þjónustu. Til viðbótar við þær íslensku stefnur og skýrslur sem teknar hafa verið til skoðunar í drögunum bendum við á [glænýtt mál í samráðsgátt](#), unnið af Byggðastofnun, um skilgreiningu grunnþjónustu og jöfnunar aðgengis, m.t.t. meiri samræmingar á stefnum og áætlunum. Vannýtt tækifæri landsbyggðanna til atvinnuþróunar og nýsköpunar, með því að gera elstu íbúunum mögulegt að eldast lengur í heimabyggð og afnema hreppaflutninga, mætti skoða markvisst í áframhaldandi vinnu með drögin og skilgreiningar á grunnþjónustu og jöfnunar á aðgengi. Bent er á öfuga hvata við að sveitarfélög þurfi mögulega að velja á milli að verja fé í uppbyggingu heppilegs húsnæðis í nærsamfélaginu, s.s. með uppbyggingu þjónustu- eða leiguíbúða með góðu aðgengi, eða taka þátt í fjármögnun uppbyggingar hjúkrunnarrýma í stærsta byggðarlagi landsfjórðungs, líkt og [dæmin sanna](#) á Vestfjörðum.

Við viljum benda á að öldrun getur verið farsæl þrátt fyrir langvinna sjúkdóma og færniskerðingu, þar með talda skerðingu á vitrænni getu og ræðst það að miklu leyti af því hvernig einstaklingur og umhverfi hans getur best aðlagast óhjákvæmilegum öldrunarbreytingum. Sé aðlögun góð og ávallt reynt að nýta styrkleika einstaklingsins og þekkingu starfsfólks fremur en að einblína á veikleika, geta efri árin verið skeið þroska og tækifæra fremur en eingöngu sjúkdóma og hrörnunar. Þrátt fyrir öfluga heilsuefingu er óhjákvæmilegt að hópur aldraðra lifi við heilsubrest og færniskerðingu í ljósi þátta sem fólk hefur takmarkaða eða enga stjórn á og þessum hópi þarf að mæta með persónumiðaða þjónustu að leiðarljósi. Við fögnum mjög að hugmyndafræði Kitwood sé tilgreind sérstaklega í drögunum, þar sem hún leggur sérstaka áherslu á þjónustu með virðingu, samkennd og reisin sem hornsteina. Heildstæð nálgun Kitwood felur í sér fimm svið: lífssögu, persónuleika, félagslegt umhverfi, taugafrumuskaða og líkamlegt heilsufar og

Þjónustan er persónumiðuð, samþætt og valdeflandi. Ítarleg vinna hefur farið fram í rannsóknum og þróun verkfæra til innleiðingar persónumiðaðrar þjónustu á grunni fræða Kitwood. Þaðan væri hægt að stela með stolti og enn betra væri að eiga formlegt samstarf varðandi þróun og innleiðingu við t.d. [Aldring og helse í Noregi](#) og [fræðasetur um persónumiðaða þjónustu í Worcester](#) svo fáein dæmi séu nefnd.

Varðandi dagdvalir og dagþjálfanir og tillögu um fjölgun slíkra rýma og samræmdar reglur, t.a.m. um innihald þjónustu (bls. 38), þyrfti að vera krafa um að í dagþjálfun sé starfsfólk sem hefur þverfaglega menntun með tólstunda- og endurhæfingaráherslum, þegar daggjöld sem greidd eru til dagþjálfana eru hærri en til dagdvala. Eðlilegt má líka telja að forstöðufólk slíkra úrræða sé einnig með menntun sem miðar að endurhæfingu en ekki eingöngu einblínt á hjúkrunarmenntun eins og gjarnan hefur tíðkast.

Mjög gagnlegt er að hafa þessar áherslur sem ramma:

Mynd 14. Undirstöður persónumiðaðrar þjónustu eru eiginleikar, geta og færni og loks umhverfi og samfélag.
 (Heimild: byggt á ICOPE og áherslum WHO)

Af bls. 27 í drögunum: *Natural & built environment* mætti þýða sem “náttúrulegt og manngert umhverfi” í stað “aðbúnaður og náttúra”.

Farsæl öldrun - Þekkingarmiðstöð tekur heils hugar undir hvatningu um meiri miðlun, samvinnu og lærdóm milli stofnana og aðila, nýta þekkinguna betur, flýta fyrir innleiðingu og nýta fjármagn betur. Við teljum stofnun og starfsemi þekkingarmiðstöðvar um öldrunarmál sem hefur hugmyndafræði og fræðslu um persónumiðaða þjónustu í öndvegi, mikilvægt verkefni sem þarf að verða að veruleika í þessu skyni, einkum með það að markmiði að geta átt markvisst norrænt samstarf við sambærilegar miðstöðvar og að geta gert átak í að lyfta þekkingarstigi innan hjúkrunarheimila. Við fögnum hugmyndum í þegar innsendum umsögnum og áhuga aðila á að styrkja RHLÖ og fá fleiri aðila til samstarfs við þá starfsemi en bendum þó á að hindranir og áskoranir geta fylgt því að víkka út starfsemi sem byggir á stofnanamenningu, áherslum og viðhorfum fyrri tíma. Markvissara gæti reynst að fá hagaðila að hreinu borði og byggja starfsemina upp á nýjum grunni hugmyndafræði persónumiðaðrar þjónustu og nýrrar menningar í öldrunarþjónustu, óháð skóla- eða menntunarstigi.

Sem leið til að tryggja að raddir eldra fólks heyrist (aðgerð bls. 35) er bent er á að skipan öldungaráða mætti gjarnan endurskoða, en skv. núverandi löggjöf eru þau bæði skipuð eldra fólki, sveitarstjórnarfulltrúum og fulltrúum stofnana í nærsamfélaginu. Eðlilegt væri að öldungaráðin væru skipuð eldra fólki eingöngu, til að tryggja raunverulegt samráð, meira valdajafnvægi og farveg fyrir skoðanir og þarfir eldra fólks. Hætta er á að skoðanir og hagsmunir stofnana og valdhafa verði ofaná, eins og þessi samráðsvettvangur er lagður upp í dag.

Tillögu um veitingu styrkja til nýsköpunar- og frumkvöðlastarfs úr Framkvæmdasjóði aldraðra er fagnað og í því sambandi minnt á að greinargerð um þörf á endurskoðun reglugerðar um sjóðinn hefur þegar verið komið til heilbrigðisráðherra og stjórnar sjóðsins - sbr. tölvupóst 14.7.2020 vegna máls HRN20020126.

Við lýsum okkur reiðubúna til áframhaldandi samtals og samvinnu varðandi framgang þeirrar metnaðarfullu stefnu og aðgerðaáætlunar sem lögð er fram í drögunum.

Með kveðju,
fh. Farsællar öldrunar - Þekkingarmiðstöðvar

Berglind Indriðadóttir